

ՊԱՏԿԵՐ

ՀԱՆԴԵՍ ԿԻՍԱՄՍԵԱՅ

ԵՕԹՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻԻ 21

15 Փետրոսար 1897

ԿՈՍՏԱՆՆՈՒՊՈԼԻՍ

ՏՊԱՐԱՆ

ՃԻՎԵԼԷԿԵԱՆ

Պարզ Այն Ճամադանի Թիւ 20

1897

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

— — —

- 1 Իմաստասիրական. ՆԵՐՍԷՍ Յ. Վ. ՓԱՓԱՋԵԱՆ
- 2 Ակնարկ մը Ս. Իգնատիոսի քղրոց վրայ.
- 3 Աստղաբաշխական.
- 4 Աշխարհիս առաջնակարգ բուսաբանն.
- 5 Խափշիկներու ամուսնութիւնն.
- 6 Դիտական այլ եւ այլք.
- 7 ՎԱՐՔ Ս. ՄՈՆԻՔՍՅԻ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Վ. ԱՐԻՆԵԱՆ

Պ Ա Տ Կ Ե Ր

Հ Ա Ն Դ Է Ս Կ Ի Ս Ս Մ Ս Ե Ս Յ

Եօրներորդ Տարի

թիւ 21

15 Փետրուար 1897

Ի Մ Ա Ս Տ Ա Ս Ի Ր Ա Կ Ա Ն

Գ.

ՄԱՐԴՈՅՆ ՎԱՆՃԱՆՆ ՓԻԼԻՍՈՓԱՅՈՒԹԵԱՆ ԱՌՋԵՒ

Ողջամիտ բանականութիւն մ'ուրիշ փաստեր եւս կը մատակարարէ մեզ ի հաստատութիւն մարդկային վախճանին:

Անուրանալի է թէ կայ բնական կամ բարոյական օրէնք մը, որոյ հեղինակը մարդն չէ եւ որում ինքզինքն պարտաւոր կ'ըզզայ նա հնազանդելու: Այս բարոյական օրէնքն կանոն մ'է բացարձակ, անկեղծական, անյեղլի, որ կը հրամայէ զբարին, կ'արգելու զչարն, եւ լիազօր իշխանութեամբ կը ներկայանայ մարդկային խղճին:

Բարոյական օրինաց դոյութեան առաջին ապացոյցն է խիղճը: Արդարեւ գործելէ յառաջ մեր խիղճն կ'ըսէ մեզ թէ անտարբեր չենք կրնար լինել ո՞ր եւ իցէ դործոց նկատմամբ. կան դործեր զորս պարտինք կատարել, եւ կան ուրիշներ որոցմէ պարտինք հրաժարիլ: Դարձեալ գործելէ ետքն խիղճն կը դովէ զմեզ կամ կը պարտաւէ ըստ որում մեր գործերն եղան կամ ո՞չ ներքին եւ ազդարար կանոնին համապատասխան: Ի՞նչ կ'ապացուցանէ այս ներքին ձայնն, եթէ ո՞չ բարոյական, բացարձակ, յաւիտեական օրէնքի մը գոյութիւնն: Այնչափ քաջապայտ կը փայլի այս ճշմարտութիւն որ Ժ. Ժ. Ռուսոյի բառաւ

տոքսալ միտքն իսկ չկրցաւ այլազգ մտածել . « Մեր հոգւոց խորն, կ'ըսէ Էմիլի հեղինակը, կայ արդարութեան եւ առաքինութեան բնածին սկիզբ (principe) մը , որուն համաձայն կը դասենք մեր եւ այլոց դործերն իբր բարի կամ չար» Խիղճն է այն անաչառ՝ անողոք դատարանն, ուր մարդ արդէն իսկ դատած է ինքզինքն ի ծածուկ, երբ զեռ ոչ մի օտար ձայն լսելի ըրած է իւր ամբաստանութիւններ :

Մի եւ նոյն ճշմարտութիւնն կ'ապացուցանեն նաեւ բոլոր ժողովրդոց վկայութիւնք: Արդարեւ տեսնուած է երբեք ժողովուրդ մը, որ անտարբեր լինի բարւոյ եւ չարի: Ամենէն բիրտ եւ զաղանաբարոյ վայրենիներէն սկսեալ մինչեւ ամենէն յառաջընթաց եւ լուսայորդ քաղաքակրթութեանց մէջ՝ մոլութեան եւ առաքինութեան, բարւոյ եւ չարի զանազանութիւն մը կայ որ չանհետանար երբեք: Ազգու բացատրութեամբ կը հաստատէր Կիկերոն զայդ բնական օրէնք, երբ կ'ըսէր. «Non scripta, sed nata; quam non didicimus, accepimus, legimus, verum ex natura ipsa arripuimus, hausimus, expressimus.»

Բոլոր այս վկայութեանց վրայ յաւելցուցէ՛ք նաեւ վկայութիւնն ուղիղ բանի: Միթէ Աստուած իւր իմաստութեան, իւր բարութեան հակառակ վարուած չէ՞ր լինել՝ եթէ զմարդն ըստեղծելէ ետքն աղատ՝ թողուր զայն անառաջնորդ եւ մատնուած իւր կրից միայն: Որպէս զի մարդկային ազատութիւնն իրական բարիք մը եւ ամենիմաստ եւ ամենաբարի Աստուծոյ մը արժանի պարգեւն լինի, հարկ է որ այդ ազատութիւնն ունենայ բարոյական օրէնք մը ինքզինքն առաջնորդելու համար: Անբանք են միայն որ կը վարին կուրօրէն, բանաւոր ու աղատ էակն ինքզինքն կ'առաջնորդէ միշտ զիտակցաբար . ծանօթ է նախնեաց առածն . «Bruta ducuntur, homo se ducit in finem.» Անոնք որ չտեսնել կը կարծեն այդ օրէնքն, արարչագործ ձեռին մեծազոյն հրաշալիքներէն մին է զոր կ'ուրանան . «Երկու բաներ կան, կ'ըսէր Գերմանացին Քանդ, որք կը լեցընեն մարդկային հոգին յարգանօք եւ սքանչացմամբ. մեր զըլխոց վերեւ՝ երկինք եւ աստղերն որ կը շարժին հաստատուն կարգաւորութեամբ, ի ներքս ի մեզ՝ բարոյական օրէնքն եւ իւր անյեղլի պատուիրաններն»

Բայ աստի եթէ ենթադրուի թէ բնական օրէնքն գոյութիւն չունի, ինչ խտրութիւն կը մնայ յայնժամ բարւոյ եւ չարի միջեւ. ինչ արժէք կ'ունենան իրաւունք եւ պարտիք: Եւ քանի

որ բնական օրէնքի մը ենթակայ չէ մարդն, ի՞նչ իրաւամբ պիտի ենթարկուի դրական օրինաց. երբ Աստուած իւր ազատ արարածն ո՛չ մի կապով կը կապէ, ի՞նչ իրաւամբ մարդն իւր հաւասարին վրայ տնհաւատալի յանդգնութեամբ տիրապետելով՝ նորա ազատութեան առջեւ թումեր պիտի կանդնէր : Արդ պէտք է ընտրել, — կամ բոլոր դրական օրէնքներն հակաբնական են եւ խոտելի ու վնասակար, եւ կամ մարդոյն մէջ էապէս հաստատուած է բնական օրէնք մը, որոյ թարգման, բացատրութիւն կամ յաւելումներ են ամեն այլ ընկերային եւ քաղաքական օրէնքներ :

Յետ այսորիկ պէտք է յիշել թէ բնական օրէնքն ուրանալ ո՛չ թէ գիտութեան կամ փիլիսոփայութեան դործ է, այլ ծայրագոյն յիմարութեան :

Բայց ո՞վ է այդ օրինաց հեղինակն. — անշուշտ ո՛չ դատաւարակութիւնն, ո՛չ նախապաշարմունք, ո՛չ շահախնդրութիւն կրցան այսպիսի հիմնական, տիեզերական եւ անյեղի զգացում մը հաստատել մարդկութեան սրտին մէջ : Ո՛չ նուազ յիմարութիւն պիտի լինէր անտարակոյս մարդոյն կամ ո՛ր եւ է արարածի վերադրել բան մը, ուր յայտնապէս գերադոյն, ամենակարող, ստեղծագործ էակին մատն կ'երեւի : Շատ զեղեցիկ կը խորհրդածէ Պ. Ամեան տը Մառտրի իւր Բնական Աստուածաբանութեան մէջ. «Անհուն եւ կատարեալ էակ մը միայն, կ'ըսէ մեծանուն իմաստասէրն, կարէ օրինաւորապէս հրամայել մարդոյն . . . : Աստուած, տիեզերական ազրիւր էակին եւ կենաց՝ է նաեւ յաւիտեական հեղինակն եւ անսխալ պահապանն բարոյական օրինաց» :

Արդ երբ ամէն դրական օրէնքներ իրենց հաստատութիւնն (sanction) ունին, երբ մտահանացու օրէնսդիր մը չկարէ նոյն անտարբեր աչօք նայիլ անոնց որք օրինաց հաւատարիմ պահպանողներն են եւ անոնց որք կ'սրհամարհեն, կը բռնաբարեն զայն անպատկառ, Աստուած՝ արդարակրօնով դատաւորն, գերադոյն օրէնսդիրն մարդկային ազդի՝ ի՞նչպէս պիտի թողուր առանց հաստատութեան (sanction) իւր բարոյական օրէնքն. ի՞նչ, պիտի կարենա՞ր անտարբեր լինել անոնց որք կը ծաղրեն զինքն, առոտն կը կոխեն իւր պատգամներն, կը խանգարեն, կը տապալեն այն կարգն, հիանալի ներդաշնակութիւնն, զոր դրաւ նա իւր դործոց մէջ : Մանաւանդ թէ ի՞նչպէս պիտի կրնայինք օրէնք անուանել բան մը որ զուրկ պիտի լինէր հաստատու-

թեմէ. ո՛չ առաքէն ամեն օրէնք հարկաւորապէս կ'ենթադրէ հաստատութիւն մը, առանց որոյ կը դադրի նա գոյութիւն ունենալէ: Ռարոյական օրէնք մը, կը դրէ փիլիսոփայութեան մեծատաղանդ ուսուցիչ մը, պարտի ունենալ հաստատութիւն մը: Այս ճշմարտութիւնն պէտք չունի ապացուցուելու, որովհետեւ մի կողմանէ օրէնսդիր մը ո՛չ իմաստուն, ո՛չ լուրջ պիտի լինէր, եթէ մի եւ նոյն աչօք նայէր օրինապահներուն եւ օրինադանցներուն. միւս կողմանէ մարդիկ որ սովորաբար կը գործեն ըստանալու համար բարիք մը կամ խուսափելու համար չարիքէ մը, բաւական չպիտի յորդորուէին պահպանելու բարոյական օրէնքն առանց ազդեցիկ հաստատութեան մը: » Ունի ուրեմն բարոյական օրէնքն իւր հաստատութիւն. եւ սո՛ւ կարէ լինել ներքին, ընկերական, հանրային եւ նախախնամական:

Ներքին հաստատութիւնն (sanction intérieure) կը կայանայ խղճի այն գոհունակութեան եւ ուրախութեան մէջ, զոր կ'ըզգանք բարի գործելով, եւ խղճի այն խայթին եւ տանջանաց մէջ, որովք կը տառապինք ներքնապէս, երբ յոռի գործ մը կը կատարենք:

Ընկերական հաստատութիւնն (sanction sociale) է ամբողջութիւնն այն վարձուց եւ պատիժներուն, զոր մարդկային կանոնադրութիւնք սահմանած են անոնց որք հաւատարիմ կամ մատնտու կը լինին պարտուց:

Հանրային հաստատութիւնն (sanction publique) է այն բարոյական փոխարինութիւնն, զոր կ'ընեն մարդիկ առաքինութեան՝ իրենց համարումով, սքանչացմամբ, վստահութեամբ, դովեւտիւք, եւ մոլութեան՝ իրենց արհամարհանօք, զգուանօք, ատելութեամբ, պարսաւանօք, եւլն.:

Նախախնամական հաստատութիւնն (sanction providentielle) կը կայանայ այն լաւ կամ յոռի հետեւանաց մէջ, որք բնականապէս յառաջ կուգան բարի կամ չար գործերէ: Այսպէս առաքինութիւնն կը լուսաւորէ, կը զօրացնէ մարդկային իմացականութիւնն, մինչդեռ մոլութիւնն կը խաւարեցնէ, կը տրկարացնէ զայն: Անպարկեչտութիւնն կը ծնանի յաճախ ամենէն չարատանջ՝ ամօթալի հիւանդութիւններն, եւ ամենէն տարածամ մահերն, մինչ ժուժկալութիւն եւ ողջախոհութիւն քաղցր հրապոյր մը կը պարգեւեն զիմաց, եւ առողջութիւն՝ մարմնոյն:

Բայց կը բաւէ ուշադիր ակնարկ մը ձգել ակուր իրականութեան վրայ, հասկնալու համար թէ ներկայ կենաց այս այ-

լազան հաստատութիւնք ընդհանրապէս բոլորովին անբաւական
և անկատար են :

10. Ո՞չ ապաքէն յաճախ մեծամեծ ոճրագործք սպաննած
են ալ իրենց խիղճն, ներքին տաղնապն անծանօթ կամ գէթ
չատ տկար է անոնց համար: Եւ մինչ որբակեաց և փափուկ
հոգիներ իրենց առաքինութեանց մէջ պակասութիւն կ'ընդնը-
մարեն, եւ կը տրտմին, խտտախրտ մեղաւորներ իրենց ոճի-
րներն բարեգործութիւն կը կարծեն, եւ կը ննջեն անհոգ:

20. Քաղաքային օրէնքն ներքին գործերէն եւ ո՛չ մին կը
տեսնէ, ու արտաքին գործերէն ո՛չ ամենը կարող է պատեկ
կամ վարձատրել: Եւ իւր պատուհասքն՝ ինչպէս և վարձա-
րութիւնքն՝ ո՛չ երբեք ճշդիւ համեմատական կրնան լինել, քանի
որ ազատ գործոց ամբողջական արժանիքն եւ չարժանիքն
Աստուծոյ միայն են ծանօթ: Յիշեցէ՛ք նաեւ թէ մարդկային ո՛չ
մի դատարան անսխալութեան առանձնաշնորհումն ունի, եւ թէ
հետեւաբար կրնայ զանմեղն դատապարտել իբրեւ յանցաւոր և
զեղեռնագործն արձակել իբրեւ անպարտ:

30. Հանրութեան համարումն ո՛չ միշտ կ'ընկերանայ ճշ-
մարիտ արժանեաց. յաճախ ընդհակառակն ամենէն զիւցաղնա-
կան առաքինութիւնք ամենէն տւելի կ'ենթարկուին պարսա-
ւանաց, զրպարտութեանց, ատելութեան, նախանձու: Եւ մինչ
նշանաւոր սրկիպներ հանրային պատիւներու, փառաց տիտղոս-
ներու կ'արժանանան, ճշմարտապէս պարտաճանաչ՝ անձնուրաց
հոգիներ թուք ու սպտակ, զրկանք եւ հալածանք կը դանձն
ի վարձ:

40. Հաճ է ըսել թէ նախախնամական հաստատութիւնն
իսկ յերկրի չբաւեր իրաց արդար զուգակշիռ մը գոյացնելու
համար: Ո՞չ ապաքէն մարդիկ կան, որոց վատչուէր ընթացքն
նիւթապէս չլնասեր իրենց, եւ բարոյական վնասներն ալ իրենք
կ'արհամարհեն: Ո՞չ ապաքէն մաքրափայլ հոգիներ կան, որոց
բոլորանուէր ճգունք, անձնազոհ յողնութիւնք տւելի կը վնա-
սեն իրենց քան պոգալի սննդարեխտունութիւնքն՝ անձնդիւր
հաճոյասէրներու:

Արդ այս աշխարհի վրայ ո՛ւր եւ երթանք, ո՛ր կողմն որ
փնտռենք, անհնար է մեզ գտնել արդարադատ փոխարինու-
թիւնն բարւոյ և չարի: Կայ ուրեմն այս աշխարհէն անդին
այնպիսի կեանք մը ուր բարոյական օրէնքն պիտի ունենայ
վերջապէս իւր ամբողջական եւ լիակատար Հաստատութիւնն,

ուր անտեսեալ եւ զրկեալ առաքինութիւնն պիտի վարձատրուի, ուր խնկարկեալ՝ պսակադարձ մտութիւնն, յաջող եւ փառապանծ ոճիրներն պիտի ընդունին իրենց արժանի պատիժն ։ Բարոյական օրէնքն՝ դառն կատակ մը, հակասութիւն մը, խաբէութիւն մը պիտի ըլլար մարդոյն մէջ, բնութիւնն իսկ պիտի լինէր աշխարհի մեծագոյն ստախոսն, Աստուած ո՛չ բարի, ո՛չ իմաստուն, ո՛չ արդար պիտի լինէր, այսինքն Աստուած պիտի դադրէր Աստուած լինելէ, եթէ գերեզմանէն անդին նոր եւ լաւագոյն մի կեանք չսկսէր մարդկութեան համար ։

ՆԵՐՍԷՍ Յ. Վ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Ա Կ Ն Ա Ր Կ Մ Ը

Ս. Ի Գ Ն Ա Տ Ի Ո Ս Ի Թ Ղ Թ Ո Ց Վ Ր Ա Յ

(Շարունակութիւն տես թիւ 20)

«Վասն Փիլոնի սարկաւազի Կիւլիկենցոյ՝ որ է այր վկայութեանց, եւ որ այժմ ի բանիւ Աստուծոյ պաշտօնեայ է ինն, հանդերձ Հռոմսի Ագաթոսիւսի՝ առն ընտրելոյ, որ յԱստուծոյ անտի կցորդ եղեւ ինձ՝ հրաժարեալ ի կենաց, որք եւ վասն ձեր վկայեն, եւ ես ինքնին դժմանամ զԱստուծոյ փոխանակ ձեր՝ զի ընկալայք զնոսա՝ որպէս էս զմեզ Տէր» ։

Տպագիրն Փիլոնի սարկաւազին յիշատակութենէն յետոյ կ'ըսէ, էս որ այժմ բանիւ Աստուծոյ պաշտե զիս, հանդերձ Ռոմսի եղբարք էս Ագաթոսիւսի առն ընտրելոյ՝ որ է յԱստուծոյ Յորում՝ բացի նախկին իմաստէն՝ զիտելի է նաեւ Հռոմսի եւ Ագաթոսի կրկին անձ կաղմնիւ թողլով մնացեալքն, վերջին բառերուն մէջ ունիւմք՝ զի ընկալայ զսոսա իբրեւ զմեզ ի Տէր. որքան այլայլութիւն իմաստի ։ Պատմական իբր յիշատակ կրնամք յաւելուլ թէ սոյն կրկին սարկաւազունք միշտ հետեւեցան Վկայիս մինչեւ ի Հռովմ, ուր յաղթական պատկին ներկայ լինելով՝ վկայաբանութիւնն զրեցին եւ բերին յԱնտիոք պատուական նշխարաց հետ ։

«Եւ որք անարգեցին զնոսա՝ քաւեալք լիցին չնորհօք Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի ։ Ողջոյն տայ ձեզ սէր եղ-

բարց , որ են ի Տրովադա , զի անտի զրեցի առ ձեզ ի ձեռն
Բուրբուսի՝ որ առաքեցաւ ընդ իս յԵփեսացւոց անտի եւ ի ըզ-
միւննիացւոց ի սլաաիւ ինձ . զորս պատուեցէ Յիսուս Քրիս-
տոս՝ յոր յուսան մարմնով եւ հոգւով եւ հաւատովք , (Տպ . եւ
մոտք) , եւ սիրով եւ միաբանութեամբ : Ողջ լերուք ի Քրիստոս
Յիսուս ի յոյս մեր հասարակաց : Տպ . կը յաւելու . Շնորհք ընդ
ձեզ . ամեն :

ԹՈՒՂԹ ԱՌ ԶՄԻՌՆԻԱՅԻՍ

« Իզնատիոս որ է Աստուածազգեաց՝ Եկեղեցւոյդ Աստու-
ծոյ Հօր եւ սիրելւոյ Յիսուսի Քրիստոսի , (Տպագիրն՝ սիրելւոյ
որդւոյ նորա) , որ է ի Զմիւննիա ստիացւոց , ողորմութիւն գրե-
ալ եւ ամենայն չնորհօք , (Տպ . հանգուցեալ եւ ամենայն շնոր-
հօք) , եւ կատարեալ է հաւատովք եւ սիրով , ում եւ ոչ մի
շնորհք պակասեն , (կամ ըստ հայերենին՝ եւ ոչ ե պակասեալ
միով իւր ի պարգեւացն) , եւ արժանի է Աստուծոյ , եւ ըզ-
գեցեալ է զսրբութիւն անստգիւտ հոգւով եւ բանիւ Աստուծոյ ,
բազում ողջոյն : » Դիւսաւոր դիտելին է աստէն անստգիւտ հոգւով
խօսքն՝ զոր Տպագիրն անարատ հաւատով կը կարգայ : Հայե-
րենին ընդհանուր առմամբ ճապաղ ընթացքն յուշադրութիւն
կը զրդէ զմիտս : Մինչ յունականն առանց բայի՝ աւելի կարուկ
կը հատանէ , հայն հանդարտ քայլերով կ'աւիօսէ խօսքն . իբր օ-
րինակ՝ կրնամք յաջորդ թարգմանութիւնն՝ առանց լնաւ յա-
ւակնոտ մտաց՝ բաղդատութեան դնելու . ըստ ամենայնի յունա-
կանին կարգաւ եւ բառականաւ .

— « Իզնատիոս՝ որ եւ Աստուածազգեաց , Եկեղեցւոյդ Աս-
տուծոյ Հօր եւ սիրեցելոյ Յիսուսի Քրիստոսի , ողորմելոյ ա-
մենայն չնորհօք , կատարելոյ հաւատով եւ սիրով , եւ ոչ իւր
չնորհօք պակասելոյ , արժանւոյն Աստուծոյ , զգեցելոյն զսրբ-
ութիւն , որ ի Զմիւննիա Ասիոյ , անստգիւտ հոգւով եւ բանիւ
« Աստուծոյ՝ բազում խնդալ : »

Արդէն իսկ ընդհանուր ընթացքին մէջ անցեալ զերբայի
տեղ միշտ յարաբերական կամ այլ զերանուն եւ օժանդակեալ
բայեր կը տեսնեմք :

Տպ . — « Փառաւորեմ զՅիսուս Քրիստոս Աստուած (չիք ի

Տպ.) որ այդպէս իմաստնացոյց զձեզ, զի (չիք ի Տպ.) ստուգեալ եւ իմ վասն ձեր եթէ հաստատեալ էր անշարժ հուսատով, իբրու թէ ի Սաչ Տեառն մերոյ (չիք ի Յն.) Յիսուսի Քրիստոսի բնեւեղեալ էք մարմնով եւ հոգեով, եւ կատարեալ էք սիրով արեանն Քրիստոսի, եւ զօրացեալ էք ի Տէր մեր (Տպագիրն կը յաւելու՝ Յիսուս Քրիստոս), որ եղեւ ճշմարտապէս (չիք ի տըպագրին) ի զաւակէ Դաւթի ըստ մարմնոյ, եւ է որդի Աստուծոյ բնութեամբ եւ զօրութեամբ. որ ծնաւ ճշմարտապէս ի Կուսէն (Տպ. կը յաւելու՝ Մարիամայ, որ ըստ վերնոց լուսանցքի խաղ է), եւ մկրտեցաւ ի Յորդանան (չիք ի Յն.) ի Յովհաննէ, զի կատարեցի ի ձեռն նորա ամենայն արդարութիւն. եւ ճշմարտապէս բնեւեղեալ ի Սաչին վասն մեր յառաք (Յն. ընդ դրժ. աւ) Պոնտացւոյ Պիղատոսի եւ Հերովդէի չորրորդապետի. յորմէ պաղոյ եւ մեք եմք (չիք ի Յն.) ի ձեռն աստուածեանեալ չարքարանաց իւրոց (չիք ի Տպագրին կամ թէ ի սպառ ալլալեալ, ինչպէս պիտի տեսնեմք յաջորդին հետ), ի բարձրացուցանել նշան յաւիտենից յարութեամբն ի սուրբս եւ ի հաւատացեալս իւր՝ եթէ ի հրէից եւ եթէ ի հեթանոսաց, վասն միոյ մարմնոյ՝ որ է եկեղեցի իւր։ Այս համառօտ պարբերութիւնս բաւական ըլլայ ի վերոյ ըսածնիս հաստատելու. թուի թէ Թարգմանիչն կամ թէ Դադախարող մը՝ ո՞նք եւ իցէ՝ երգուած է ըրնաւ անցեալ դերբայի զործածութիւն չընել. առ այդ որչափ հնար է ճապաղ ընթացքն ընտրելով՝ նոյն իսկ ամենեւին հարկ չեղած տեղն օժանդակ բայերով յարաբերականքն բարդեր է իւրարու վրայ. Դադախարողին աւելի կարծեմք զայս. վասն զի ամբողջ պարբերութիւնն տակնիւրայ չըլած է։ Մեր աստ զրօնն որչափ ալ Յունականին հետ բաղդատուած՝ սակայն իր գոյնն անիտիտիս պահած է. առաջին տողերուն մէջ՝ հաստատեալ էր անշարժ հաւատով՝ Յն. կ'ըսէ, Ստուգեցի զձեզ կատարեալս յանշարժ հաւատս. Տպագիրն լուսանցքի մէջ կը գնէ՝ ի յանշարժ հաւատն. իսկ կատարեալ եւ հաստատեալ բառից տեղափոխութիւնն հետեւեալէն յայտնի է։ Եւ կատարեալ էք սիրով արեանն Քրիստոսի, Յն. կ'ըսէ, հաստատեալք ի սեր արեամբն Քրիստոսի, կամ հաստատեալք սիրով յարին Քրիստոսի. այս կրկին կերպով կրնայ թարգմանուիլ յունականն, զի կրկին զլիաւոր գոյականք՝ նախգրիւ տրական են։ Զօրացեալ Յն. վատահացեալ։ Եւ է որդի Աստուծոյ բնութեամբ եւ զօրութեամբ, ոմանք ի յոյն օրինակաց կ'ընթեռնուն՝ Որդի Աստու-

ծոյ ըստ կամաց եւ գորութեան Աստուծոյ . *ոմանք այլապէս , եւ ոմանք վերջին բառն կը զեղչեն* : Ի մեռն աստուածային երանելի ջարջարանաց իւրոց , ի բարմրացուցանել նշան յաւիտենից յարութեամբն ի սուրբս եւ ի հաւատացեալս իւր . . . , *Տպագիրն գրեթէ խաղաւ կը խանդարէ* , Յորմէ պտղոյ եւ մեր էմբ . եւ ի նշանէ այնմ՝ որ արժանաւորեաց զմեզ երանութեան աստուածութեանն . բարձրացեալ նշան աշխարհի յարութեամբն իւրով . Որով եւ սրբեաց գնահատացեալս *Իսկ յանդն է ըստ յունին* , ի մի մարմին եկեղեցոյ . *զոր հայերէնն ըրած է՝ վասն միոյ մարմնոյ՝* որ ե եկեղեցի : *Վերոյիշեալ* որ ե Որդի Աստուծոյ բնութեամբ եւ գորութեամբն՝ *Թէոզորեաոս կը կարգայ* , ըստ աստուածութեան եւ գորութեան :

«*Զայս ամենայն չարչարեցաւ առ ի կեցուցանել զմեզ . եւ ճշմարտապէս ջարջարեցաւ (չիք ի Տպագրին) , որպէս եւ ճշմարտապէս յարոյց զանճն (Տպ. չունի որպէս , եւ կ'ըսէ՝ յարեաւ ի մեռելոց) . ոչ որպէս ոմանք անհաւատք (Տպ. որք ոչն հաւատան , միշտ այլապէս երկար , մինչդեռ յոյնն պարզապէս անհաւատ կ'ըսէ) , եթէ կարծեօք իմն չարչարեցաւ , որ ինքեանք իսկ են կարծիք , որոյ իւրեանց մտաց զէպ լինիցի նոյա , եւ եղիցին անմարմինք եւ դիւականք . (Տպագիրն կ'ըսէ՝ եւ եղիցին անմարմինք իբրեւ գղես) :*

«*Իսկ ես եւ յետ յարութեանն ի մարմնի տեսի (Տպ. գիտեմ) զնա եւ հաւատամ լինել . (Տպագիրն փոխանակ լինել կամ րէ ե բառին տեղ կը դնէ Տէրն) . քանզի յորժամ առ Պետրոսեանս եկն՝ առէ ցնոսա . կալարութ (չիք ի Տպագրին) եւ շօշափեցէք զիս տեսէք՝ զի ոչ եմ ոգի առանց մարմնոյ . եւ յայնժամ մերձեցան առ նա եւ հաւատացին , ապահովեալ ի մարմին նորա եւ ի հոգի . Վասն որոյ եւ արհամարհեցին զմահ եւ քան զմահ ի վերոյ գտան : Եւ յետ յարութեանն եկեր եւ արբընդ նոսա՝ որպէս մարմնոյ նոցա կցորդ , րեպէտ եւ հոգեով միաւորեալ ընդ Հօր : » Տպագիրն Շօշափեցէք զիս եւ տեսէք զի ես նոյն եմ , եւ ոչ եմ եւ հաւատացին՝ որք հաղորդեցանն եւ ճաշակեցին նախ զմարմին եւ զարիւն նորա . վասն որոյ եւ արհամարհեցին : եւ յետ յարութեանն եկեր եւ արբընդ նոսա , եւ եր մարմնով եւ հոգեով , եւ միաւորեալ ընդ Հօր : Այլեւայլ լիւնն ալն յայտնի է :*

«*Յայս յորդորեմ զձեզ սիրելիք , քանզի զիսեմ եթէ եւ զուր որայսպէս հաւատայր , (Յն. ունիք) , եւ կանխաւ զգուշացուցա-*

նեմ զձեզ ի մարդակերպ դադանայ անտի : Ձոր ոչ միայն թէ ընդունելով չէ պարտ ձեզ ընդունել զնոսա՝ այլ թէ հնար ինչ իցէ եւ ոչ հանդիպել : (Տպագիրն կ'ըսէ՝ եւ ոչ հանդիպելով հաղորդել նոցա. զեղեցիկ կրկնութեամբ) : Բայց միայն աղօթելով աղօթել վասն նոցա, թերեւս ապաշխարեցնեն. եւ այս զժողովրդոյն» Տպագիրն ունի՝ համարիմ քէ եւ այս դժուարագոյն է նոցա :

«Եւ ի վերայ այսորիկ միայն Յիսուսի Քրիստոսի գոյ իշխանութիւն. զի նա է ճշմարիտ կեանք մեր : (Յոյն աւելի եւս սեղմ իմաստիւ՝ Եւ այս Յիսուսի Քրիստոսի է գորութիւն . . .). զի թէ կարծեօք գործեցան այս ամենայն ի Տեառնէ մերմէ՝ տալա եւ եւ կարծեօք եմ կապեալ. եւ ընդէ՞ր մասնեցի զանձն իմ ի մահ, եւ ի խայտառականս գազանաց (ի գազանս լոկ ըստ յունին) եւ հրոյ եւ սրոյ. սակայն որ մերձաւոր է սրոյ՝ մերձաւոր է եւ Աստուծոյ. եւ երբ իցէ ի մեջ գազանաց՝ առ Աստուած է» Սոյն վերջին տողերն ըստ տպագրին չարադրութեան, իսկ յոյնն լակոնական ձեւով կ'ըսէ. Այլ մերձաւոր սրոյ՝ մերձաւոր Աստուծոյ, ի մեջ գազանաց՝ յԱստուած :

«Միայն յանուն Յիսուսի Քրիստոսի եւ վասն նմա չարչարակից լինելոյ՝ ամենայնի համբերեմ, եւ որ կատարեալ մարդ եղիս» նորա գորացուցեալ գիտ»

(Շարայարէլի)

ԱՍՏՂԱԲԱՇԽԱԿԱՆ

ԱՐԵՒՈՒ ԼՈՒՍՍՅԱՅՏՔ

ՆՈՐ ՄԵԿՆՈՒԹԵԱՄԲ ԿԸ ԲԱՅԱՏՐՈՒԻՆ

Հետեւեալ քննութեաններն արիւղականային երևույթներու տրուած մեկնութեանց զժողովրդութիւնքն լուծելու կարող են կարծեմ :

Արեւու լուսալայտք անհուն բարձրութեանց կը հասնին, եթէ արեւու մթնոլորտն մինչեւ հոն տարածուէր՝ ստորին կողմն անհնարին ճնշումն պիտի կրէր. այլ այս լուսալատիկերի զծեւրուն ընտելեան հակառակ է :

Երբ արեւու սլատեանն անսահման անօսրութիւն ունենայ կարծեմ թէ լուսացայաք այնպէս պայծառ չեն կրնար ըլլալ եւ սովորական աստիճանաւոր դժերն ցոյց տալ չեն կարող : Եթէ համարիմք թէ այս երևույթք բացարձակ դատարկ միջոցի մէջ կը տեսնուին, եւ թէ հրաշէի ջրածին են լուսացայաք, կարող սովորական դժերն առաջ բերելու , դժուարութիւնք կը լուծուին : Քննենք թէ ինչպէս այս ենթադրութիւն ոչ միայն հնարաւոր է՝ այլ եւ զիտողութեանց հետ ձայնակից :

Ենթադրենք 5,800,000 մեղր շառաւիղ ունեցող ջրածնի գունտ մը, որուն ջերմութեան չափն 10,000 աստիճան ըլլայ , յանկարծ բացարձակ դատարկ միջոցի մը մէջ մանէ : Արեւուն հեռաւորութեան չափով պիտի տեսնուի 16" տրամագծով, ամենափոքր լուսացայտի մը նման : Պայթմանց մէջ եղածին նման սոսկալի բռնութեամբ գունտն ծաւալելու հետամուտ է : Կըրնանք չափել թէ ինչ երազութեամբ արտաքին խաւն հեռանալու պատրաստ է. բոպէի մէջ 9250 մեղր. կազերու վաղքն է դատարկութեան մէջ : Ձանդուածին այս շարժումն իսկոյն ամենաբարձր զօրութեան կը հասնի, որ է կազերու մասնկային երազութիւնն :

Գնտին ներքին կողմն զիտելով՝ աւելորդ է ըսելն՝ թէ զանգուածին տարածումն ու ջրումն իսկոյն ամբողջ գունտը չպաշարեր . ժամանակէ մը յետոյ տարածումն մինչեւ կեդրոն կը հասնի : Իսկ տարածման երազութիւնն կը չափուի 6581 մեղր բոպէի մէջ : Այս թուէն կը հետեւի՝ որ ցրիչ գործողութիւնն մեր ենթադրած գնտին մինչեւ կեդրոնն հասնելու համար կը դնէ 14 վ. 41 բ. : Որով այդ գնտին դէպ ի դատարկն զիմելէն 7 վայրկեան յետոյ իր ներսը իրեն կէս շառաւիղով գունտ մը պիտի կազմուի, տարածումէ ազատ, առաջին պայծառութեան փայլով : Այս եօթն վայրկեաններու միջոցը շատ իսկ է դատարկի մէջ երեւցող բարձրացայտ լուսասլացքն բացատրելու : Եւ արդարեւ անոնց յատկանիշն է՝ անհուն երազութեամբ մինչեւ ահադին բարձունքն վերանալ եւ զարմանալի պատրաստաւորութեամբ մարիլ :

Յիշեմ հոս ի Բալտիկ զիտած լուսացայտ սեպտեմբեր 30 ին . վերացման միջին երազութեան չափն էր բոպէի մէջ 448,000 մեղր , բարձրութիւնն անհուն էր եղերաց վրայ, 11' 28" : Վրայէ վրայ ելած երկու փաքիկ ամպեր էին, գուցէ թէ մեր ենթադրած գունտէն մեծ զանգուածով : Չափած հաշիւս է

ժամը 10 23 վ. 43 ր. բարձր 4' 72", իսկ ժամ 10 23 վ. 32 ր. բարձր էր 688" եւ իսկոյն ցրուեցաւ : Ըստւածին համեմատ կրնանք ենթադրել՝ թէ 472" ին լուսաղայտք զատարկի մէջ մտած ըլլան, եւ դեռ 6 վայրկեան տեսանելի էին , ինչպէս որ մեր դիտողութիւնք կը պահանջեն : Վերացման անհուն երազութիւնն չթողուր որ ցրուի կազն եւ ոչ իսկ առաձգապէս տարածուիլ : Դիտուած երեւոյթք այդ անհուն բարձանց մէջ զատարկութիւն ցոյց կուտան :

Այս քննութիւն կը հաստատէ՝ որ ջրածինն անսահման կերպով անօտարացնելու հարկ չկայ, ընդհակառակն որ եւ է խոտութեամբ կրնանք կարծել, եւ երեւութին տեսողութիւնը նոյն կը մնայ, վասն զի դէպ ի կեդրոն տարածման երազութիւնն խոտութենէն կախում չունի : Դատարկի մէջ տեսանելի մնալուն տեսողութիւնը զանգուածին տրամագծին հետ ուղիղ համեմատութիւն ունի, իսկ հակառակն՝ բացարձակ ջերմութեան քառարմատին : Եթէ մեր դնտին տրամագիծը չորս անգամ աւելի մեծ ըլլար, սովորական մեծութեամբ լուսաղայտ մը պիտի ըլլար, այլ ժամ մը չարունակ պիտի տեսնուէր : Մեր դնտին ջերմութիւնն 40,000⁰ համարելով՝ տարածումն մինչեւ կեդրոն հասնելու համար ժամանակին կէտը պիտի դնէ :

Աւելի բարձր ջերմութիւն աւելի երկար տեսանելութեան պատճառ չէ, այլ աւելի շուտ ցրուելուն : Դիտած եւ որ որչափ աւելի երազ է վերացումն լուսաղայտին՝ այնչափ երազ երազ կը ցրուի : Երազութեամբ ջերմութիւնն կ'աւելնայ : Լուսաղայտք իսկոյն զատարկի մէջ չեն՝ այլ վարի խաւերն բռնն մղելով :

Տասը տարիէ հետէ արեւու եղերքն կը զիտեմ եւ ոչ մի անգամ տեսած եմ որ լուսաղայտն ընդլայնելով լուսէն պակսի ու մարի, այլ ամփոփուելով դրսէն դէպ ի ներս կը մարի. ցըրուելով : Որչափ ամփոփի՝ լոյս ծաւալող մակերեւոյթն կը պակսի :

ԱՇԽԱՐՀԻՍ ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԲՈՒՍԱԲԱՆՆ

Անցեալ տարւոյ յունուար 26 ին աշխարհիս տաջնակարդ բուսաբանն՝ Կառդոն տը Սարորդա մարքիզն՝ կորովայից միտքն՝ նուազեցաւ : Բեղմնաւոր ասպարէզն զոր ընտրած էր, իմաստասիրութեան եւ բնական գիտութեանց մատուցած ծառայութիւնքն, նախնական բուսականաց կենաց նկատմամբ ընձեռած լոյսն, բնական գիտելեաց մէջ սեպական կարծիքն, իր դրոց մէջ ցիր ու ցան բարձր գաղափարներն, որոնք առ աշտ խոնարհ՝ եւ անցեալ բուսականաց վրայ, այլ արդեամբ՝ կենաց կենսական խնդրով զբաղող արդիւնաշատ խորհուրդներ, այս ամենն իր անմոռանալի անունն ժամանակաց աւերածէն անաղարտ կրնայ պահպանել : Եւ երբ յաւելումք՝ թէ խիստ ուղեղին հետ՝ իր դրոց եւ գործոց մէջ կը տեսնեմք՝ բարի սիրտ մը, պարզ եւ վըսեմ, սիրուն եւ անկեղծ մարդ մը : Եւ այն ատեն կը հասկցուի՝ թէ ինչո՞ւ եւ Պաուկեր լուռ չուղեր մնալ պատուական հոգւոյս ցրտացեալ ոսկերաց պահարանին վրայ փոքրիկ ծաղիկ մը զնեւլու : Թէ եւ ուշ :

Լուի Շարլը Ժողէֆ Կառդոն տը Սարորդա 1823 յուլիս 28 ին ծնաւ ի Վար : Ինչպէս անունէն յայտնի է՝ ծագմամբ ըսպանիացի է, ազնուական տոհմի սերունդ, Գաղղիոյ հարաւային բնակիչներուն մէջ խառնուած : Տղայութեան ժամանակէն իր մայրենի պապուն՝ հռչակաւոր միջատաբանին Boyer de Fonscolombe ի հետ կ'ըզբաղէր. եւ նոյն իսկ իր հայրն միջատներու ուսման հետամուտ էր : Անչուշտ այս եղաւ իր սրտին մէջ բընական գիտութեանց սէրն ծնուցանողն եւ անուցանող. սակայն մինչեւ երեսուն տարեկան հասակն յայտնի չէր զեռ իւր կոչումն. եւ աւելի պատմութեան եւ գրականութեան հետամուտ կ'երեւէր : Այս միջոցին զիպուածով Պ. Adolphe Brogniart ի բուսական հնադիտութեան հետ հաղորդութիւն ունեցաւ . եւ այդ վայրկեանէն բրածոյ բուսոց գիտութեան ընդհարումն՝ ուղեղեց զինքն իր հոսանքին մէջ, ուր առանց չեղելու մնաց մինչեւ վերջն : Առ Charles Th. Gaudin գրած նամակն, որ 1860 թի տպուած է, ցոյց կուտայ զայդ : Այս գիտական նամակն իր ընդգրկած ասպարիզին առաջին արդիւնքն կրնայ համարուիլ . որոյ վրայ յաջորդաբար զանազան գրութիւնք կուտեցան : Ընդ-

հանրապէս Դադղիոյ երրորդային զետեղին մէջ անած բուսոց վրայ է աշխատութիւնըն . որոց ամենէն սքանչելին 1872 ին սկսաւ հրատարակել, եւ 1891 ին աւարտեց :

Այս մեծ աշխատութեանց միջոցին Պ. Saporita ժամանակ կը զանէր համառօտ այլ աւելի կարեւոր գրութիւններ հրատարակելու . որոց ոմանց զադղիական համալսարանաց վարդապետք եւ ուսուցիչք մասնակցած են : Իր ուսումնական եւ զիտական աշխատութեանց կարգէն են նաեւ 1882 ին Տօքթ. A. G. Nathorst ի դէմ գրածն, նախնական զետիւններու մէջ կարծեցեալ մամուռներու բնութեան նկատմամբ, եւ նախկին ծովերու կազմութեան վրայ :

Մահուան մօտեցած պահուն՝ ինքն իւր սովորական կորու վամիտ հանճարովի Լուսիտանիոյ բրածոյ անկաբանութիւնն կ'ուսումնասիրէր : Բաց ի բարձր ու չոր հատորներէն՝ որք միայն մասնագիտաց օգտակար կրնան ըլլալ, Պ. Saporita զիտցաւ նա եւ առհասարակ գիտնոց եւ լուսաւորուած մտքերու նպաստ ըլլալ : Nature եւ Revue des Deux Mondes թերթերու ընթերցողք՝ արդէն իսկ լաւ կը ճանչնան իր ոգին ու գրիչն . որով յայտնի է՝ որ ոչ միայն զխոնական խորհող մ'էր սա , այլ եւ ճարտար զրող մը , քաղցր զադղիախօս մը :

Կը յիշեն վերոյիշեալ թերթերու ընթերցողք 1879 ի Մարդոյ երեսօմէն առաջ բուսոց աշխարհն կոչմամբ հմայիչ զրոյց հրատարակութիւնն : Բուսաբանութեան բրածոյն է , զիւթիչ լեզուաւ յինքն ձգելով զընթերցողն : Քիչ յետոյ 1881 ին աւելի ընդարձակօրէն դիւթէ նոյն զիրքն անկաբաններու ուշադրութեան կը նուիրէ . չիջեալ բոյսերն մի առ մի նկարագրելով : Բուսականաց յրջանն երեք ստուար հատորներ են . որոց առաջինն Մածկասեռից եւ երկուքն Յայտասեռից նուիրուած : Մանր առ մանր , քայլ առ քայլ , ծովու խորոց մանրազնին բուսիկներէն սկսելով՝ մինչեւ մեր անտառներու հսկայաբերձ ծառերն յառաջ կ'երթայ : Նորանոր զազափարներ , մեծամեծ անդրադարձութիւններ ամեն էջի մէջ խճողուած են . անծանօթ եւ նոր հօրիզոն մը կը բանայ մտածմանց առջեւ , կը հիանայ մարդ , հետեւանքն պարզ է :

Բոլոր զազափարներն պարզ եւ հաճոյական , ախորժալուր հնչմամբ եւ լեզուաւ : Ժողովրդական գրութեանց մէջ վերջինն 1888 ին հրատարակուեցաւ . Մարդոյ նեռաց մեջ ժշակուած կամ օգտակար եղած ծառերուն հնախօսական ծագումն . առհասարակ

րակ աշխարհիս ծառերուն վրայ մեծ հմտութեամբ լի տեղեկութիւնք :

Պ. De Saporta բոլոր իր գրոց մէջ յեղաշրջական կարծեաց պաշտպան կը թուի. բոլորովին եւ կատարելապէս իրարմէ զանազան կենդանեաց եւ բուսոց յաջորդաբար երեւումն՝ միայն մեղմիւ կերպարանափոխութեան արդիւնք կը դաւանի. եւ այդ ալ անընդմէջ եւ շարունակ : Իր այս դաղափարին պատճառներ կը պարզէ :

Յանկարծական միջավայրին տակնուվրայ լինելն , կրնար սպառնալու ջնջել տեսակ մը. եւ երկրորդ տեսակի մը աճման եւ նոր կազմութիւն առնուլն նպաստել :

Դիտելի է զի այս զրութեան հակառակողք իբր վճիռ կամ պատգամ չեն կրնար ընդունիլ զայդ. քանի որ իրենց պատասխանն ալ անընդունելի չէ :

Ինչ որ ալ է Պ. De Saporta ի զրութիւնն՝ սակայն ինքն դիտութեան եւ պատուական անձանց թիւն եւ թիւն կասեցուց մահուամբն, եւ տարածամ մահուամբ :

Վերջին ժամանակիս մէջ սրչափ կորուստ ըրաւ Տնկաբանութիւնն :

ԽԱՓՇԻԿՆԵՐՈՒ ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆՆ

Ափրիկէի մէջ Թանկանիքայի քարոզիչ մը տեղացի քրիստոնեայ խափչիկներու ամուսնութեան վրայ հետաքրքրական տեղեկութիւններ կը հաղորդէ , ուսից կրնան մեր այն լրագրաց խմբագիրներն՝ որ ամուսնական սրբութիւնն եւ անխղիչ կայն խաղալիք կ'ուզէին ընել՝ բաւական օգտուել եթէ կամք չպակսի : Ահա իր խօսքն .

Հարսնիք. — Մեր կրթեալ երկիրներուն մէջ հարսնիքի օրն անդադար պարեր՝ երկար լանջոյքներ իրարու կը յաջորդեն , քիչ կամ ընաւ աղօթք : Մարմինը կը հողացուի , հողին կը մոռցուի : Մեր քարոզած երկիրներուն մէջ զուարճութիւնը չմոռցուելով հանդերձ՝ կրօնականն անբաժան է : Երբ պատանի մը ամուսնութեան նպատակաւ աղջիկ մը սիրէ՝ ծխափող մը կը զրկէ՝ նշան իր դաղափարին : Եթէ այդ նուէրն կամ նշանն ըն-

դունուի՝ վերջնական այոյն կը հաղորդուի մանչուն : Պսակին օրը մանչ եւ աղջիկ միասին կ'երթան եկեղեցի, ուր խորհուրդը կատարուելով եւ քարոզչին բարի խրատները լսելով, կը մեկնին միասին : Եթէ որք են՝ քարոզչութեան ծախքով տուն կը տրուի իրենց : Ամենէն առաջին զործերնին՝ պատէն կախուած իշակութեան առջեւ քով քովի ծնկի եկած զիրենք եւ զիրար Յիսուսի նուիրելն է : Մշակութեամբ եւ ուրիշ արուեստով իրենց եւ Աստուծոյ տալիք զաւակներուն ասլորուստն հոգալով :

Ընտանեկան հարստութիւն. — Սակաւաթիւ զաւակ ունեւնալն մեծ ամօթ կը համարեն : Բազմաթիւ զաւակն՝ Աստուծոյ օրհնութիւնն : Հայրն ուրախութեամբ կ'աշխատի, կրկնապատիկ կը ճգնի, որչափ զաւակներուն թիւը չսանայ եւ կամ տարիքն առնէ՝ այնչափ մշակութեան սահմանը կ'ընդլայնի : Աստուած կ'օրհնէ այդ ճիգն. որչափ ալ թշուառ այլ երջանիկ տուն մ'է :

Այդ երիտասարդներէն մին՝ որուն ամուսնութեանը ներկայ դառնաւ եւ ինք տարի առաջ՝ անցեալ օր իր վեցերորդ նորածինն երբ մկրտութեան կը բերէր՝ ըսի .

«Ահա բարեկամ՝ վեց զաւակ ունիտ, ջանայ լաւ կրթել զանոնք, զաշտդ ու տունդ ընդարձակէ, աշխատէ անոնց համար, երբ ծերանաս անոնք քեզ համար պիտի աշխատին :

— Հայր, ըսաւ նա, դու միշտ կ'ըսէիր մեզ՝ թէ երբ լշու ձագուկն ծնի՝ Աստուած եկքան թուփն կը բուսցունէ . դեռ չեղաւ օր մը՝ որ զաւակներս շատնալով՝ խեղճ կամ անօթի եւ դաժ ըլլամ : Եւ վասն զի քրիստոնեայ շատ չկայ հոս՝ մենք՝ անդրանիկ մկրտեալքս պէտք է բաղմացունենք այդ թիւն :

Այս անկեղծ մարդուն անկեղծիկ խօսքն խոցեց սիրտս, թէ ինչպէս ոմանք կը ճգնին հաւատքն ու քաղաքականութիւնն իրարմէ անջատել մինչ անբաժան լծակիցք են :

Ամուսնալուծութիւն. — Այլ առաւօտեան արեւուն պէս երբեմն ամպերն կը ծածկեն այս խաղաղիկ տուններուն հանդարտութիւնն. քրիստոնեայ ըլլալով հրեշտակ չեն խախտիլ : Մարդկային բնութիւնն ամեն տեղ նոյն է, կրօնքն կրից դոյութիւնն չեղծաներ, այլ սանձ կը դնէ : Ուստի զարմանք չէ եթէ փոթորիկ ծովն երբեմն :

Թերութիւն նորագարծ մը՝ քանի մ'ամիս առաջ ամուսնացած՝ դատաւորին առջեւ կը բերէ կիներն ու չուղեր ճանչնալ .

«Պսակէն առաջ՝ կ'ըսէ, զիրար կը սիրէինք շատ, բայց ժամանակէ մ'ի վեր փոխուեցաւ. կերակուրը լաւ չեփեր : Ես եւ ինքը միանգամայն կ'ուղենք հրամայել :

Երկու կողմի զանդառները եւ վկայք լսուելէն յետոյ՝ հաս-
կըցուեցաւ՝ որ կերակուրին յռութենէն աւելի վատ էր տան
մէջ այդ մարդուն արբշռութեան հետեւանքն. ուստի դատաւորն
ամուսնութեան խորհուրդը բացատրելէն վերջը այդ մարդուն՝
կ'աւելցունէ :

«Բայց վասն զի ձեր կապը կ'ուղեւ դու խորտակել՝ փոր-
ձենք, բայց կարծեմ զղջաս պիտի»

Եւ հրաման կ'ընէ զալար դաւադանով ծեծել ամբաստանողն :
Քանի մը հարուածէ յետոյ կը հարցունէ մարդը, « Զխոր-
տակեցա՞ւ զեւ կապու :

— Դեռ ոչ, պատասխան տրուեցաւ իսկոյն :

— Այն ատեն ըսաւ մարդը, թողէք, մի՛ խորտակէք, կը
յարմարինք մէջերնիս»

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼՔ

Ծանօթ Petit Journal թերթն իմերու խայթածին մահա-
յու վտանգն յիշելէ յետոյ՝ անոնց որոնք վրայ այսպէս կը խօսի.
Ոմանք իմի որսորդութիւնն իրր մասնաճիւղ մշակած են,
եւ այնպէս յաղորակութիւն ոտացած՝ մինչեւ զարմանք աղ-
ղել : Ասոնց կարգէն է Courtol իժառպանն, Վըլէյ լեռներուն
մէջ այս անուամբ ծանօթն, վասն զի պաշտօնական ցուցակ-
ներու համեմատ՝ եօթը տարուան մէջ 9000 հատ ջարդած է :

Ի՞նչպէս կ'որսան ի՞ժն. — Լաւ է զիսնալ որ այդ թու-
նաւոր արարածն խճոտ լեռներն եւ աւազուա թփոտ հողերն
կը սիրէ. մանաւանդ անտառներու եզերքն, ծառոտ տեղերը,
չոր քարաշէն որմերն, մացառուտքն, առ ի հակ այգեստաններն :
Զմեռն գրեթէ իսպառ անյայտ եղած՝ մեռած տերեւներու տակ
կամ ծերպի մը մէջ կը մնան, մինչեւ մարտի վերջերը : Գար-
նան բացուելուն կ'իլլան իրենց թմրիւնէն զիրար գտնելու հա-
մար, եւ լաց տեղերու մէջ կը փութան արեւ տեսնել :

Այս պահուս է յարմարագոյն ջարդն կամ որսն. վասն զի
փախչելու տրամադիր չեն, իղի մը կ'որուսան անթիւ կորիւն-
ներու մահ կը պատճառէ :

Սակայն որսորդք կ'ըսեն՝ թէ այս պահուն ամենէն վառն-
գաւոր է որսն. վառն զի կտտաղի կը յարձակի խօն որսորդին
վրայ :

Գաղղիոյ մէջ՝ առ իժ զլուխ տրուած վարձքն 0,25 հա-
րիւրորդ է. ըսոյց ոչ ձագինս Որսորդներն ընդհանրապէս յուլիսի
վերջերն կ'ըսկսին գործել :

Սակայն ամեն մարդ որսորդ չէ, չատերն կը Զանան զղու-
շութեամբ տեղի տալ անճոռնի թունաւորին ու անցնիլ. ուստի
մեր ընթերցողներու համար աւելի կարեւոր է կարծեմ խօսի
խայթուածին դարմանին վրայ խօսիլ քան որսին :

Պ. Raufmann, Ալֆորի կենդանաբուժական վարժարանի
ուսուցիչն, այս մասիս ամենէն քաջ մասնագէտն, ներկայ զի-
տութեան ամենանոր հնարքներն կուտայ այսպէս.

«Պ. Calmette թիւնթափ չիճուկն յիրաւի աղղեցիկ է
կ'ըսէ, երբ անմիջապէս խածուելուն զործադրուի : Փորձով
հաստատուած է՝ որ եթէ խածուելէն առ առաւելն կէս ժամ
յետոյ եւս ի գործ դրուի այդ դարման մահուընէ կ'ազատէ :»

Բայց վառն զի իսկոյն դեղն դանել առձեռն պատրաստ
դժուարին է՝ ուստի Պ. Raufmann այս հետեւեալ պատուէր-
ներն կուտայ խայթուած մարդն կամ կենդանին դարմանելու
համար :

1º. Խայթուածքն ուժով ծծելով առատ արիւն բերել վեր-
քէն. բերնով ծծելն վնաս չկրնար պատճառել, բաւական է ծը-
ծուածն թքնել :

2º. Խածուած անդամէն որպէս զի թոյնը չքալէ մարմնոյն
մէջ՝ պէտք է վէրքին եւ որտին մէջ արդեւք դնել. թաշկինակով
չափաւոր ուժով կտպելն բաւական է առ այդ : Այսպէս՝ եթէ
խայթուածքն ոտքին մօտ է՝ ծնկին քով կտպել :

3º. Իսկոյն — եթէ հնար է — թոյնթափ չիճուկն ներ-
մուծել :

4º. Թոյնթափ չիճուկն ներմուծուի կամ ոչ՝ առանց ժա-
մանակ կորսուցնելու՝ 1 առ 100 լուծեալ վերմանգանատով
կալիոնի (Permanganate de potasse) եւ կամ նոյնչափով լուծ-
եալ քրոմական թթուտով (acide chromique) պէտք է խայ-
թուածքն լուալ : Ատոնց մին կամ միւսն զիրաւ կրնայ զըտ-
նուիլ. վէրքին մէջ թափանցելէ վախճալու չէ :

Եթէ այս ամենն հանդարտ սրտով ու փութով կատարուի՝
վտանգէն ազատ է :

ՄՈՒՇՏԱԿԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ . Մուշտակի մը մագերունց փոխադրութիւնն . — Այս զարմանալի վերնադրով ուսուցման թերթերուն մէջ հետեւեալ հետաքրքրականն կը կարգանք .

Փորձով զիտենք որ երբ մուշտակի մը մարթը քիչ մը ալլայի՝ մագերը զիւրաւ կ'ըսկսին թափիլ . նոյնպէս՝ եթէ հիւանդ կենդանոյ ըլլայ այդ ։ Բոլոր պէս զէզ զէզ կ'ըլլայ , ճերմակ մորթն կ'երեւի Որչափ ձանձրոյթ է այս՝ կրողն գիտէ . նոյնպէս անասնելի է ջերմութեամբ ներկողներու յոգնութիւնն , վասն զի մորթն՝ որոյ վրայ հաստատուած են ներկուկիկք՝ մաշերն՝ ջերմէն կ'ալլայի :

Դարմանելու համար այս ամենն՝ պէտք է ճարտարութեան հնարքով մը մագերն մորթէն հանել , ու ջերմութիւնէ չալլալող կնթակայի մը վրայ մորթէն աւելի հաստատութեամբ կպցուանել . Պ. Alfredo Gomos գտած է այդ հնարքն այսպէս .

Եղբրքը բարձր սեղանի մը վրայ մուշտակը կը տարածէ , բուրդը զէպ ի վեր . վրան 33 աստիճանի նաորոնի ծծմբաւ կը թափէ , մինչեւ որ բոլոր մագերը ծածկուին այդ լուծեալ հեղուկով :

Նաորոնի ծծմբաւի լուծումն յագեալ ըլլալով յոյժ՝ ցրտանալով ամբողջ զանգուածն կը բիւրեղանայ , որով մագերն կը սեղմուին ծծմբաւի խիտ ցանցին մէջ : Ապա մորթը եթէ քաշուի՝ առանց դժուարութեան մագերէն կը գերծուի , որոնք ուղիղ ցցուած արմատներով կը մնան : Փորձողութեան առաջին ասոր ընկած է :

Փոխադրութիւնն ալ նոյնպէս զիւրին է . մագերուն արմատներն առաձգական խիժէ եւ ռեանէ պատրաստուած հեղանիւթով կ'օծեն , եւ վրան անթափանց բամպակէ կտաւ մը կ'անցունեն : Ընչամամբ այդ երեսներն իրարու հետ ընական մորթի նման կը կպչին : Ծծմբաւի միադադաղ ստոյցէն ազատելու համար՝ թողլու է որ չորնայ մածոյցն , յետոյ պարզ ջրոյ երկար լուայմամբ ծծմբաւն կը լուծուի , մագերն առաջին վիճակի մէջ կ'երեւին . մորթին տեղ յաջորդած է բամպակ կտաւն . նոյնչափ հաստատ ու միշտ անալլալակ : Այս ընելով ուղուած դոյնը կրնայ արուիլ , տաք ջրոյ երեսէն երկիւղ չունի : Ամեն փորձերէ կրնայ անցնիլ :

Այս ճարտար հնարքով կրնանք տեսակ տեսակ ընական մագերով միադադադ մուշտակներ չինել . ոչ ոք կրնայ արուեստական կոչիլ զանոնք . բաւական է որ հաւասար բարձրութիւնն

ու նոյն տեսակն ըլլան : Բիւրեղացած կտորները քմածին ձեւերով կտրել ու քովէ քով բերել միայն բաւական է ճշդութեամբ, սքանչելի տեսք եւ զարմանալի կերպարանք կ'առնեն, միութեան կէտերն որոշել անհնարին է :

Մուշտակագործք պէտք է որ հետամտին այս հնարքին եւ փորձեն, կրնայ իրենց վաճառականութեան ճիւղին նպաստել : Եւ նոյն իսկ յաճախորդք՝ որ ծանր գներով կը վճարեն՝ ժամանակ անցնելով մազերը թափելուն ձախորդ զգացումէն կ'ազատին :

Նաքի խարդախումն. — Արուեստական թերթի մը մէջ կը կարդանք, որ հիմակուան գործածուած նաւթերն առհասարակ կեղծ ու չինծու են : Եթէ նոյն ծառայութիւնն մատուցանեն՝ հող չէ այսպէս կամ այնպէս ըլլալն, սակայն հետաքրքրական ըլլալուն համար յիշենք նոյն թերթին խօսքն.

«Կ'երևի թէ ամերիկացի նաւթի գտողներն կեղծելու միջոցը գտեր են. այս կասկածը բաւական առնէ ի վեր ունեցած էինք, բայց հիմակ ակն յայտնի կրնանք ըսել, քանի որ ամերիկեան եւ անգլիական լրագիրներ այնու կ'ըզբազին :

«Այս նոր միջոցով խկութիւններու եւ ծանր իւղերու խառնուրդ մը՝ նոյն լուսով եւ նոյն տեսակարար ծանրութեամբ վառելի նիւթ մը կ'արտադրէ, որ ամենեւին տարբերութիւն չունի նաւթէ, բայց նաւթ չէ : Խարդախութիւնը միայն տարբարանական փորձով կը յայտնուի :

«Գաղչիացի տարրաբաններէն ոմանց կարծածին պէս խարդախութիւնը ճանչնալ անհնար չէ, կ'ըսէ Պ. Schweitzer, այլ հարկ է նախ զանոնք ցրտոյ աղղեցութեան ենթարկել, որպէս զի բիւրեղանալի կամ հաստատուն մասունքն յայտնուին : Ամերիկացի չոլեկառքի ընկերութիւնք՝ որ մենէ քաջ ծանօթ են իրենց հայրենակիցներու վաճառականութեան հնարքներուն՝ չառնց զգուշութիւններ կարգադրած են. կը պահանջեն որ ծանր իւղն՝ որու լուսաւորութեան կէսն է 65° է մինչեւ 80° հարիւրաստիճան ջերմաչափի՝ — 170 աստիճանի մէջ տաք վայրկեան կենալով չոլեկորի իսկ 148° Հ.ի լուսաւորութեան կէտ ունեցող իւղն 0° ի ցրտանալով վճիտ մնայ : Պ. Kissling որ քսան տարիէ աւելի կը ջանայ այս խնդիրներով՝ կ'ըսէ՝ թէ ցրտացման համար սառն եւ սովորական աղ բաւական է, որուն մէջ ապակեայ խողովակով քննուելիք իւղն կը մխէ, ջերմաչափ

մ'ալ հետը փոխանակ ծովային տղի կրոյ քլորուէն եթէ դոր-
ծածուի՝ անդիկն սառեցունելու չափ ցրատութիւն կը ծնանի. որ
բաւական է մեր փորձերուն համար :

« Հետեւաբար սաստիկ ձմեռն կրնայ առանց զմեզ յողնե-
ցունելու մեր զործածած նաւթին ինչ ըլլալն յայտնելու Այլ ինչ
բանի համար այսչափ յայնութիւն կամ հող՝ քանի որ ըստ ա-
մենայնի առանց անպատշաճութեան նոյն սոյսան կը հարկանէ
մեզայդ նոր արարածն »

Պ Ա Տ Մ ՈՒ Թ Ի Ի Ն

ՍՐԲՈՒՀԻ ՄՈՆԻԳԱՅԻ

ՔԱՐԳՄԱՆԵՑ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Վ. ԱՔԻԿԵԱՆ

(Շարունակութիւն տես թիւ 20)

« Այնքան ապականութիւն եւ այնքան անկարգութիւն ,
կ'ըսէ , իբրեւ մէյմէկ օղակ՝ այնպիսի չղթայ մը հիւսեր էին որ
անդերծանելի զերութեան մէջ կը կապկպէր զիս : Իրաւ է որ
ազնուազոյն եւ սուրբ սիրով Աստուծոյ ծառայելու եւ զինքը
միայն սիրելու բաղձանքն ունէի , բայց այն բաղձանքը նոր ծը-
նած ըլլալով , չէր կրնար մէկէն յաղթել չարութեան , որն որ
զօրացած՝ արմատացած էր երկար ունակութեամբ : Ուստի կըր-
կին կամեցողութիւն ունէի , առաջինը՝ հին , եւ երկրորդը՝ նոր .
մէկը մարմնեղէն , եւ միւսը հոգեղէն . այս կրկին կոմեցողու-
թիւնս կը կռուէին անխնայ , եւ այն կռուին մէջ հոգիս կը բը-
ղբաւէր : »

Բայց մի եւ նոյն ժամանակ իւր խիղճն ալ հանդարտեցնե-
լու կ'աշխատի . երբ սա իւր ականջէն վար կը պոռայ թէ՛ ինչ

ընելիքդ շուտ որոշէ, այն ժամանակ ինչ պատասխան տալ չդիտանալով, ծոյլ կամ քնի մէջ եղող մարդու մը պէս կը պոռայ. «Հիմակ, հիմակ, քիչ մ'ալ թո՛ղ սուր զիս, վայրկեան մ'ալ սպասէ՛» բայց իւր հիմակը չէր հասներ, եւ իւր վայրկեանը միշտ կը տեսէր:

Սիմպլիկիանոսի հետ ունեցած տեսութիւնը Սրբուհի Մոնիգայի մեծ ուրախութիւն պատճառած է անտարակոյս. զրտնուած դժուարին պարագաներու մէջ այնպիսի վարմունք մը՝ ըստ իրեն յայտնի ապացոյց մը կ'երեւայ իւր որդւոյն դարձին. վասն զի տարակոյս չունի որ սուրը ձերունին իրմէ պահանջած է այն վերջին զոհն, որն որ այնքան դժուարին կուգար իրեն կատարելը, եւ որուն մէջ սակայն պիտի գտնար իր խնդրած հանգստութիւնը: Ուստի մեծ կ'ըլլայ մօր արտամութիւնն երբ ի դարձին, այլալո՛ւր եւ նոյն անորոշ վիճակին մէջ կը տեսնայ զինքը: Բայց այսու ամենայնիւ, այն անհանդիստ եւ խռովեալ վիճակին մէջ, առաջուրնէ աւելի եկեղեցիները յաճախէն, եւ ճարտասանութեան դասերու պատրաստութենէ ազատ մնացած ժամերն Առաքելոյն թուղթերն աշխուժով կարդալը տեսնալով՝ Մոնիգա քիչ մը կը մխիթարուի:

Նոյն ատենները Պոնտիքիանոս՝ Օգոստինոսին հին բարեկամը, զինքը տեսնալու կուգայ. Սիւրիկեցի ըլլալով՝ ատենօք ճանչցած էր զանիկայ: Մէջերնին այս զլխաւոր տարբերութիւնը կար, որ մինչդեռ Օգոստինոս մոլորութեան մէջ ընկղմած էր եւ տակաւին ազատած չէր անոնցմէ, ինքն ընդ հակառակն ջերմեռանդ Բրիստոնեայ մնալով, Միլան հաստատուած, եւ կայսեր արքունեաց մէջ զինուորական առաջին պաշտօնականներէն մին էր:

Սրբուհի Մոնիգա Իտալիոյ մէջ հանդիպելուն վրայ զանիկայ շատ կ'ուրախանայ, եւ մեծապէս կը մխիթարուի տեսնալով այնպիսի քաջասիրտ անձի մը՝ Օգոստինոսի, Սիւրիոսի եւ Նէպոլիտիոսի պէս երիտասարդաց խմբին մէջ մտնալը, այնպիսի անձի մը, որուն ո'չ պատերազմներ եւ ոչ մեծութիւն վարկեան մը սիրտը խախտած էին: Նոյն օրն Օգոստինոսի եւ Սիւրիոսի հետ խօսած ատեն, Պոնտիքիանոս խաղի սեղանին վրայ զիրք մը կը տեսնայ, կ'ստնէ կը բանայ անտարբերութեամբ մը, ինչպէս սովորաբար կը հանդիպի խօսակցութեան մէջ եւ զող մարդու մը, կը կարծէ թէ Կիւլինտիանոսի կամ Կիկերոնի գիրքերէն մին է: Պօղոսի առաքելոյն թուղթերը տեսնալով

ձեռքին սակ, կը զարմանայ, եւ Օդոսալնոսին երեսը նայելով կը ժպտի, իսկ Օդոսալնոս կը խոստովանի իւր բարեկամին որ ատենէ մը ի վեր սուրբ գրոց կը սլարապի, մանաւանդ թէ մեծ հաճութիւն մը կը զգայ այն ընթերցմունքէն, ուստի բնականապէս խօսակցութիւնը քրիստոնէութեան վրայ կը դառնայ:

Պոնտիքիանոս երկար ճամբորդութիւններ ըրած ըլլալով, աղէկ ճանճցած էր Կեղտայ, Սպանիայի, Իտալիոյ, Ափրիկէի, Նիդալտոսի երկիրները, նա մանաւանդ իրրեւ Գրիստոնեայ ճանչցած էր զանոնք, այսինքն ամէն դացած տեղերը զիտած եւ սովորած էր այն աննման սքանչելիքը զոր քրիստոնէական հաւատքը կը գործէ Կաթողիկէ եկեղեցւոյն մէջ:

Այն սքանչելեաց ամենէն զարմանալին՝ կուսութեան, մարդասիրութեան եւ անապատական կենաց ամուսն ու զարգացումն էր. նոյն տաւններն թեղայիտայ անապատները շատ անուշ բուրմունքներ կը տփռէին քրիստոնէութեան մէջ: Ան տեղուան խորքին ուր հնութիւնն իւր ահարկութիւնը պահած է, կուսանաց խումբեր երեւան ելած՝ հրեշտակային կեանք կը վարեն մահկանացու մարմնոյ մէջ, եւ այն տօթաղին կլիմայից տակ՝ Աստուածային ամենամաքուր սիրոյն ծառայութեան մէջ ամենալսեմ սրբութեան օրինակ կը հանդիսանան: Անհամար հոգիք՝ աշխարհիս ունայնութիւններն արհամարհելով եւ անոր ապականութենէն սոսկալով, իրենց կեանքը բոլորովին Աստուծոյ նուիրելու նպատակաւ հոն տեղուանք ժողուած են: Մաքուր կոյսեր, իրենց որդւոց մահուան վրայ անմիջեմ մայրեր, վարդապետներ, փրկսովաներ, որոնք ատենօք Աղեքսանդրիայի համալսարանաց մէջ նախնեաց զիտութիւններովը սնած, հիմա լռութեան եւ խոնարհութեան ետեւէ միայն կը պապակին. մեծ մարդեր որոնք աշխարհքիս ամէն կողմը պարտելով չէին կրցած դառնալ զԱստուած, հաւատոյ խոստովանողներ եւ ճշմարտութեան մարտիրոսներ, որոնք սաստիկ տանջանքներու մէջէն ազատելով եկած են հոն իրենց մարմինը լուալու եւ զօրացնելու աղօթից եւ ապաշխարութեան փրկարար ջրոց մէջ: Այս ամէն ազգի անձանց թիւը ստուգելու անհաւատալի բան մ'է, Նիտիա կոչուած լերան վրայ միայն հինգ հազար հոգի կը համուրին, եւ կէս օրուան ճամբայ աւելի հեռուն՝ անապատին ներսի զին, երկու հազար հոգի: Ուրիշ տեղ մը՝ Սուրբ Սրապիմոնի կառավարութեան ներքեւ տասը հազարի չափ, եւ զրեթէ նոյնչափ ալ Սուրբ Մակարն ունի: Ա, Բա-

զոս՝ երբ կը մնանի եօթը հազար հոգի կը խրկեն ընդհանուր միաբանութեան տարեկան ժողովոյն: Քաղաքներն ալ լեցուն են: Անկիւրիայի մէջ տասը հազար կուսանք կան, եւ 356 ին ճամբորդ մը քսան հազար աստուածանուէր կուսանք կը զանայ մի միայն Օգոստինկոս:

Այս հրաշալիքն երկար աստիճանաթ մնալէն ետեւ, կը սկսին երեւան ելլալ, եւ կ'աղչեցնեն աշխարհքս, կը զմայլեցընեն ուղղափառները: Սուրբ Աթանաս նոր հրատարակած է աշխարհոյ հսկային՝ Սուրբ Անտոնին հրաշալի վարքը, եւ շատ պիտի չանցնի՝ ձեռքէ ձեռք պիտի յարկտակուին թերալիտայ հոչակաւոր պատրիարքներուն՝ Պօղայ, Մակարայ, Հիւրիոնի, Բագոսի վարքը, այնպիսի անձինքներէ պատմուած, որոնք մէյմէկ հրաշալիք ալ իրենք պիտի ըլլան, սուրբ Հերոնիմոս, սուրբ Նպիւիան եւ սուրբ Նիքիմ:

Օգոստինոս այս բաներս ամենեւին լսած չէր, եւ միայն կ'աթուղիկէ եկեղեցւոյն քովէն կ'անցնէր առանց տեսնալու զայն, այսպէս երեսուն տարի Սփրիկէի մէջ եւ Աղեքսանդրիայի մօտ բնակած ըլլալով, ո՛չ Սուրբ Անտոնին անունը, ո՛չ ճրգնաւորաց եւ ոչ կուսանաց խօսքը լսած էր, չէր ճանչնար այն զարմանալի անձանց կեանքն, որով նոյն ատեն Սուրբ Նիկիւցին՝ Յիսուսի Քրիստոսի ճշմարիտ հարսն ըլլալը հիանալի կերպով կը յայանէր աշխարհքիս: Նմանապէս Միլանու մէջ, իրեն աչքին տակ, Օգոստինոս չէր տեսած ամենեւին այն անհամար կուսանաց խումբն՝ որոնք երկրիս վրայ հրեշտակային մաքրութեամբ կը կենցաղաւարէին եւ որոց համար Սուրբ Ամբրոսիոս շարադրած էր «Յաղագս կուսանաց» կոչուած երեք գիրքը, եւ ի լոյս կ'ընծայէր նաեւ «Ճառ յաղագս կուսուքեան» երկասիրութիւնը: Ուստի Օգոստինոս ասլշած մտիկ կ'ընէ Պանտիքիանոսին պատմածները:

(Շարայարեյի)

Ա. Զ Դ

Պատկերիս անցեալ թուոյն մէջ հրատարակուած Ս. Քահանայապետին կոնդակին տակ թարգմանչին անունն Յ. Վ. Միսմեան մուծուած է:

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ
ՅՈՎՍԷՓ ԵԷԶՐԵԱՆ

ԿՈՄԻՏԱՍ Ա. ՈՍԿԵԱՆ

ԱՌՁԵՌՆ

ԲԱՌԱԳԻՐՔ

ՀԱՅԵՐԷՆ-ԴԱՂՂԻՆԵՐԷՆ

Նոր տարադրութիւն (երկրորդ)

Ուղղեալ եւ յաւելեալ

աւելի քան 50000 քառ. ոճ եւ այլն,

Ասյն օգտակար դործ՝ կը բովանդակէ հայերէնի ընթացիկ քոլոր բառերէն զառ՝ դիտական եւ արուեստական բազմաթիւ բառեր, ոճեր եւ տապաւններ, իրենց զաղղ. թարգմանութեամբն Ռաֆիյ զանազան տառնները բացատրուած են բազմաթիւ օրինակօք:

Գործոյն վերջն աւելցուած է զաղղ. լեզուի անկանոն եւ պակասաւոր բայից պարզ ժամանակներու ջանկն՝ հանդերձ պիտանի եւ կարեւոր ծանօթութեամբ: Էջ իրր 1000, ընտիր թուղթ, մաքուր տարադրութիւն:

Գին	{	զօրուոր քառ.դոնէ գահեկան	25
		լաթակաղմ	27
		կիտակաչի	32

Կեդրոնատեղին է Յ. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ, վաճառատուն, թիւ 27, Ֆիննանդլար, Կ. Պօլիս: Կը գտնուի Պ. ՊԱԼԵՆՅԻ եւ բոլոր հայ դրաւաճառաց քով, ինչպէս նաեւ Բերա, Մեծ փողոց, ՎԱՅՍԻ եւ ՔԱՅԼԻ դրաւաճառանոցները, եւ Ղալաթիոյ Մահմուտիէ ճատտեփ, թիւ 42, ՌՕՄԱՆ եւ ԸՆԿ. թղթա-վաճառանոցն:

ՊԱՏԿԵՐ՝ տասն էս հինգ օրը մի անգամ կը հրատարակուի.

Բաժանորդագրութեան տարեկան գինն է
Կ. Պօլսոյ համար 40 դահեկան.
Գաւառաց եւ օտար երկիրներու համար
բոլորտարի ծախքն ի միասին հաշուելով 50 « «

Խորաքանդիւր թիւ 2 դահեկան

ՊԱՏԿԵՐԻ խմբագրատունն է ի Բերա , Եեշիլ փողոց
թիւ 1 , ուր պետք է դիմել բաժանորդագրութեան եւ թերթին
վերաբերեալ այլ ամենան խնդրոց համար :

RÉDACTION DU **BADGUERE**

Constantinople, Péra, rue YÉCHIL N ° 1

معارف نظارت جلیله سنک رخصتیه طبع اولنمشر